

Gert Petersen:

Folkelig opbakning er nødvendig ...

v. Nis Bech, Jesper Morville og Else Pihl

Midteroprørets Informationscenter har bofællesskab med Nordisk Alternativ Kampagnen, hvor videnskabsfolk og græsrodder søger at bruge hinandens kunnen og erfaringer til at stille nogle alternativer op. Kan en sådan kampagne og politikere også bruge hinanden?

- Generelt kan græsrodder og politikere meget vel komme til at arbejde sammen. Et af de bedste og mest slående eksempler er jo OOA og kampen imod indførelse af atomkraft i Danmark, hvor bevægelsen - udenfor - helt givet har spillet den afgørende rolle. Men da det er herinde de formelle beslutninger bliver taget - og formelt betyder i denne sammenhæng noget meget væsentligt, nemlig at selve staten som instrument bliver brugt til de og de beslutninger - så har den omstændighed, at OOA *udenfor* har været i stand til at skabe den store bevægelse, som faktisk blev skabt imod atomkraft, bevirket at den paragraf i atomkraftloven, hvorved loven skal sættes ikraft, aldrig nogensinde blevet gennemført. Det vil kræve en særlig lovvedtagelse, og den er aldrig blevet forelagt - og jeg tvivler på, at den nogensinde bliver forelagt, - hvis ellers OOA og vi andre holder dampen oppe. Og det skyldes helt bestemt et endda i nogle tilfælde meget konkret samarbejde mellem OOA og partier og grupper - i hvert fald grupperinger - her inde på Christiansborg.

Det samme ville være muligt omkring spørgsmålet om et nordisk alternativ. Men det vil nok forudsætte, at græsrodsbevægelsen omkring et nordisk alternativ gør sig lidt mere gældende. Som OOA jo har gjort, ikke? Men først skal vi lige finde ud af, hvad det er for alternative forslag vi snakker om. Der findes jo i forvejen Nordisk Råd, og det kan man så sige at der ikke kommer så forfærdelig meget ud af. Det hænger sammen med, at der åbenbart, tilsyneladende, er nogle modsætninger mellem de nordiske lande, når først det kommer op på det politiske plan. Vi taler f.eks. om den lille anti-svedisme her i landet. Og man kan vel også omvendt tale om mange svenskers holdning til den danske umoralitet og overliberalisme.

Men det der optager mig mest i det nordiske samarbejde er det sikkerhedspolitiske aspekt. Det er spørgsmålet om Norden som atomvåbenfri zone -

(foto: Bjerregaard Fotografi)

altså at samtlige nordiske lande bryder med atomkrisstrategien. Det ville efter min mening næsten som en slags tvang medføre et tættere nordisk samarbejde omkring udenrigspolitik og sikkerhedspolitik, hvis der først er etableret en nordisk atomvåbenfri zone.

Så er der de andre aspekter. Hele spørgsmålet om miljøpolitik, energipolitik osv. Der har det nok vist sig at være en hæmsko for Danmark, at vi er medlem af Fællesmarkedet - og for de andre nordiske lande, at vi er det. Vi har på det energipolitiske område - og på aspekter af den økonomiske politik - oplevet et ganske tæt samarbejde mellem Norge og Sverige, og vist også Finland, som Danmark bare er udenfor.

Sikkerhed, Norden, FN

Du sagde, at det du kunne bruge Norden til her og nu var Norden som en atomvåbenfri zone. Kræver det ikke, at netop folk uden for beslutningstageres række begynder at tænke alternativt og ar-

bejder med konkretisering af behovene for nye synsmåder? Og tror du, der er så stærke kræfter i Norden, at de vil kunne bære sådanne ting igennem?

- Der er to grunde til, at jeg peger på Norden som atomvåbenfri zone i den sammenhæng vi nu diskuterer. Den ene er, at jeg mener det ville være et enormt skridt i retning af en afspændingsproces - modsat den nuværende internationale proces. Den anden er, at netop her er der tale om et samvirke mellem græsrodsbevægelser og beslutningstagere. Hvem har lavet de udkast, som nu ligger på bordet til Norden som atomvåbenfri zone? Det er f.eks. herhjemme Nej til Atomvåben, og i de andre nordiske lande er det andre nationale fredsbevægelser, som er græsrodsbevægelser. Atomvåbenfri zone i Norden er kun tænkelig, hvis græsrodsbevægelserne bliver tilstrækkeligt stærke og kan influere på de politiske partier - og igennem dem kan nå frem til selve beslutningstagerne. Et helt tydeligt eksempel på samvirke mellem dem, der er i det politiske beslutningssystem og dem, der er udenfor.

I erklæringerne efter de to sikkerhedsgeneralsamlinger i FN hedder det, at man gerne ser, at der arbejdes med tanken om atomvåbenfri zoner. Mener du, der er politisk opbakning bag, hvad Danmark vedstår f.eks. i FN-sammenhænge?

- Hvad det angår har vi to mærkelige situationer. Den ene er - og nu taler vi om det i nordisk regi - at i to af de nordiske lande, Norge og Danmark, er Socialdemokratiet svinget i det sidste års tid. Hvor man tidligere anvendte den formulering, at Norden som atomvåbenfri zone var en god ide, men kun som led i et større europæisk om-arrangement. Nu siger man det samme, som vi andre har sagt gennem flere år, at netop Norden som atomvåbenfri zone kan være begyndelsen, måske inspirationen til et nyt europæisk arrangement, og derfor må man i gang med Norden som atomvåbenfri zone - i its own right - for sig selv. Den anden mærkelige, nye ting, der er sket - og nu indsnævrer vi det til Danmark - er at vi derved er kommet i den situation, at der har kunnet skabes flertal i Folketinget med os og Det radikale Venstre og VS for en sådan politik, medens regeringen og regeringspartierne er imod. Det vil altså sige, at flertallet i Folketinget skal repræsenteres af en regering, som har stemt imod flertallet og som klart har en anden opfattelse. Som altså, sådan på overfladen, er nødt til at gennemføre, hvad flertallet siger, men som selvfølgelig ikke kan forventes at arbejde helhjertet for det. Derfor kan det knibe meget i FN og andre internationale fora.

Jeg vil også godt henføre dette til græsrodsbevægelserne. For efter min mening var disse ændringer i de danske og norske socialdemokratier aldrig sket

uden et meget stærkt folkeligt pres gennem græsrodsbevægelserne. Og det gav sig på en positiv og pudsig måde udtryk her forleden ved det "byting", TV holdt i Silkeborg, hvor det viste sig, at to trediedele - uden at have hørt særligt på argumenterne, for det var allerede fra begyndelsen - havde besluttet sig for, at Norden som en atomvåbenfri zone var en god ide. Det er resultat af græsrodsbevægelserne. Man har ikke kunnet vide rigtigt, hvor mange det var, for sådan set er græsrodsbevægelserne stadigvæk relativt svage. Men det viser, at der er en vældig jordbund for tanken her i vores samfund, og jeg tror også i det norske.

Når regeringen snakker sikkerhedspolitik siges det altid, at vi skal være troværdige over for vores allierede. Der er lige for nylig afsagt en dom i Trigon-affæren, som jo i hvert fald ikke var ret streng. Synes du, Danmark har optrådt troværdigt i den sammenhæng?

- Nej, det er klart, at vi der optræder umådelig utroværdigt over for De forenede Nationer og de beslutninger, der er taget - ovenikøbet i dette tilfælde i FN's sikkerhedsråd, og som altså er juridisk bindende for medlemsstaterne.

Solidaritetsprincip og moderniseringsprogram

Vi skal nu springe til noget helt andet. Den borgerlige regering kører i øjeblikket frem med noget, den kalder et "moderniseringsprogram", hvor den offentlige sektor skal underkastes en markedsmechanisme, en udbuds- og efterspørgselsmekanisme, hvor kommunerne - inden for de meget snævre bevillingsrammer de har - skal afgøre hvilke stillinger, der er brug for, f.eks. i folkeskolen. Hvordan kan vi modvirke den tendens? Det skaber en uhyggelig konkurrence, hvor vi tvinges til nærmest at kæmpe mod hinanden.

- Ja! Jeg mener, at det bekræfter noget, som må interessere På Vej's læsere, nemlig at der føres klassekamp i Danmark. Det er helt klart og tydeligt for mig, at det er en gammel borgerskabsmoral eller -holdning, man nu ønsker at sætte igennem og præge det danske samfund med.

Arbejderbevægelsens holdning har været den, at man skulle skabe den størst mulige solidaritet - og det har de ved gud ikke altid været lige heldige med. Det har sommetider været ledsaget af en forfærdelig masse bureaukrati, som har skabt store vanskeligheder, men jeg synes stadigvæk det er den fundamentalt rigtige holdning. Over for det står borgerskabets moral, som naturligt udspringer af, at man i sin tid, men det er vore forfædre, har etableret et markedssamfund, hvor alt er til salg, og hvor alt afhænger af, om det kan sælges. Det er udbud og efterspørgsel, der afgør slagets gang - udvik-

lingens gang. Det er naturligvis det mest modsatte af solidaritet man overhovedet kan forestille sig; det må det være ifølge sagens-natur. Man kan ikke forvente, dårligt nok forlange, at et kapitalistisk foretagende skal være solidarisk; hvis det er det, risikerer det at gå fallit, for så er der andre - mindre solidariske - kapitalistiske foretagender, der vinder i konkurrencekampen. Det mønster er naturligvis indgroet i mange mennesker. Dels fordi de har levet under det gennem mange år, og dels fordi også mange har levet af det. Og det har da også fra tid til anden givetvis skabt større materielle muligheder end tidligere samfundformer har gjort.

Over for det har arbejderbevægelsen - uanset om det var højre- eller venstrefløj, i den henseende har der været enighed - prøvet at stille et solidaritetsbegreb, hvor det var sådan, at de der havde mest også skulle bidrage mest til nogle fælles goder, som så ikke var underkastet markedsmekanismen, men som blev leveret efter folks behov og ikke efter, hvad de kunne betale. Det er efter min mening virkelig en fornægtelse af det kapitalistiske markedsprincip. Og jeg synes ikke det kan overraske nogen, at når samfundet løber ind i de kolossale økonomiske kriser, som vi har oplevet gennem den sidste halve snes år, så bliver kampen mellem de to grundprincipper også stærkere. Og så ønsker de borgerlige kræfter at sætte deres markedsprincip igennem - ikke bare der, hvor det fandtes i forvejen, men også på alle de øvrige områder; og det vil sige inden for hele den fællesskabssektor, som var blevet skabt.

Fællesskabssektor

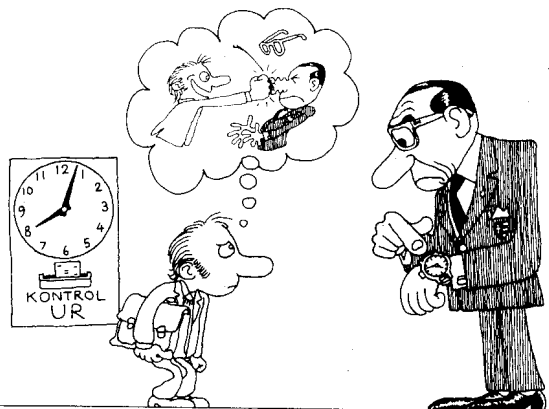
Der er vi selvfølgelig handicappede af to grunde. For det første fordi skabelsen af den fællesskabssektor ofte er sket på en meget bureaukratisk måde - eller i hvert fald er blevet ledsaget af en forfærdelig masse bureaukrati, og for nogle mennesker også formynderi. For det andet fordi markedsamfundet - køb- og salg-princippet - er en så integreret bestanddel af vores hverdag i alle mulige andre forhold, at det for mange mennesker kan synes nærliggende også at overføre det til det, som kaldes den offentlige sektor, og som jeg nu altså tillader mig at kalde fællesskabssektoren.

Her mener jeg, at vi har tre ting at gøre; de to første ideologiske, den sidste konkret: At man fra socialisters og venstrefløjens side (her vil jeg til venstrefløjens også medregne mange, som ikke er tilhængere af en total socialisme, men som har venstreorienterede holdninger i sig) er man nødt til at gå i brechen for - skrive om, tale om - at det, at vi har en sektor, som er trukket ud af markedsmekanismen, hvor der altså virkelig leveres efter behov, det er til størst fordel for den dårligst stillede halv-

del af befolkningen (det er s'gu også til fordel for mange af de andre i den bedst stillede halvdel!). - Derfor må vi slås for at bevare det, og vi skal ikke give efter. Jeg har set nogle, også på venstrefløjens, som begynder at falde for den der snak. Jeg mener, det er dødsensfarligt.

Selvforvaltningsmekanismer

Ideologisk set mener jeg vi bør overveje hvordan vi kommer væk fra de meget bureaukratiske former, som det har taget? Over for det borgerlige decentraliseringsprincip skulle vi gerne udvikle et socialistisk selvforvaltningsprincip, som ikke bryder med, men tværtimod indpasser sig i solidariteten og dens principper. Et selvforvaltningsbegreb, hvor de enkelte brugere har langt større indflydelse på,

hvordan den pågældende institution, den pågældende sektor, fungerer; hvor både de, der udøver virksomheden og brugerne har større indflydelse end i dag. De to ideologiske hovedopgaver er:

- 1) Ikke at vige for den borgerlige, demagogiske snak om, at det er bedre at folk selv løser problemerne - altså privatisering og "borgerlig decentralisering", -
- 2) Udvikle modeller for selvforvaltningsmekanismer i stedet for bureaukratisering - men selvforvaltningsmekanismer, som vel at mærke virker inden for solidaritetens rammer (man kunne godt forestille sig selvforvaltningsmekanismer, hvor det hele bare bliver opløst, og man i virkeligheden får nogle privatiserede selvforvaltningsmekanismer).

Den tredje - den praktiske - opgave er, at vi i Folketinget prøver at skabe alliancer - så vidt det overhovedet lader sig gøre - der bremser op for den politik, vi oplever fra regeringens side. Og der har det dog været muligt, selv om det strider imod min natur at sige noget som helst godt om Det radikale Venstre, alligevel at mane deres sociale samvittighed frem, så vi har kunnet bremse forskellige tiltag fra regeringens side. Den alliance-skabelse skal vi fortsætte.

En vigtig ting i forbindelse med disse opbremsningsforsøg er, at de grupper der rammes, demonstrerer at de ikke kan leve med det. Det vil gøre det lettere for os i vores politiske argumentation.

Privatisering

Synes du ikke, de borgerlige har haft forbavsende let ved at vende diskussionen fra solidaritet til privatisering?

- Jo, men det er måske ikke så forbavsende endda, set på baggrund af det, jeg allerede har sagt om borgerskabsmoral. De borgerlige forsøger på samme måde som det private erhvervsliv at rationalisere og effektivisere. Det er den parallellitet, man bygger på, men ...

Det er jo det, der er det farlige ...

- Indrømmet. Vi har sovet gennem mange år fordi vi har anset det for at være unaturligt. Vi har ikke set i øjnene, at for mange mennesker gik det hen og blev det naturlige. Og derfor slipper de borgerlige så relativt nemt fra det.

Men det hele begyndte sådan set i slutningen af 60'erne eller begyndelsen af 70'erne, da der kom to rapporter - PP1 og PP2 (Perspektivplanredegørelse 1 og 2). Det var ganske vist på utroligt andre præmisser. Det er næsten tragikomisk at kigge i de bøger i dag - disse redegørelser blev jo til under den forudsætning, at der ville ske en forrygende vækst i nationalproduktet i de næste mange, mange år. Det var virkelig krisefri kapitalisme man gik ud fra. Spørgsmålet var "Hvordan skal denne vækst fordeles? Allerede der finder vi privatiseringen, opbremsningen af fællesskabets opgaver - en opbremsning, der kunne skabe en højere privat levestandard for den enkelte borger. Jeg mener der kan være grund til at filosofere tilbage over det, fordi det er som om man underkender, at en lang, lang række ydelser kan være gratis. De er selvfølgelig ikke gratis i den forstand, at de ikke skal finansieres, men de er gratis i den forstand af ordet, at de bliver finansieret solidarisk. Og med en bedre skattelovgivning bliver solidariteten endnu mere udtalt. Man startede offensiven mod det dengang, der blev kaldt gratisydelser - og det er i virkeligheden den offensiv, der er genoptaget af den borgerlige regering, så det er efter min mening en offensiv for at komme tilbage til et samfund, der - på et andet materielt niveau, bevar mig vel - i sin struktur minder meget om hvad vi havde før 50'erne og 60'erne.

Veje ud af arbejdsløsheden

Nu er det ikke så meget begreber som velstand og forrygende vækst mange mennesker i dag taler om, men måske nok så meget det arbejde, som mere end 300.000 ikke kan få lov til at have. Hvad er

jeres bud på, hvordan man får taget hul på at give den gruppe mennesker mulighed for at få deres identitet tilbage?

- For at henføre til det sidste vil jeg lige sige, at det vil indførelse af markedsprincipper i fællesskabssektoren ikke på nogen måde bidrage til at løse. Der kunne man næsten bedre forstå PP1 og PP2. De blev skrevet under den vækstforudsætning, at der i de næste 10, 20, 30 år ville være en kolossal mangel på arbejdskraft. Jeg var uenig i præmisserne, men deres logik hang dog sammen. De sagde. Af hensyn til produktion, privat erhvervsliv osv. må vi holde igen på udviklingen af den offentlige sektor, for ellers bliver der simpelthen ikke arbejdskraft nok til den private sektor. Og det argument hører man jo stadig. Hvor folk så ignorerer, at der er 330.000 arbejdsløse, og at det er fuldkommen umuligt for den private sektor at opsuge dem.

Jeg mener, der er tre veje at gå for at bekæmpe arbejdsløsheden: 1) Arbejdstidsnedsættelse, 2) En anden investeringspolitik, og 3) Økonomisk demokrati.

Nedsættelse af arbejdstiden er den allervigtigste indsats for at få arbejdsløshedstallet nedbragt. Og det kan også betegnes ved en anden overskrift: en anden arbejdsfordeling end den nuværende. Det første må være en 35-timers arbejdsuge fordelt med 7 timer på 5 dage. Ikke noget med at køre det sammen på anden måde. Og det må ske hurtigt, i løbet af en enkelt overenskomstperiode - ikke over 5-6 år, som Socialdemokratiet og LO fabler om. Hvis der er et flertal af "venligtsindede" partier på Christiansborg, så gerne med Folketingets medvirken. Så snart det er overstået må man gå videre med nye arbejdstidsreduktioner ned imod de 30 timer om ugen. Når det skal ske over to trin, hænger det sammen med spørgsmålet om lønkomensation. Det vil for mange mennesker være en økonomisk katastrofe at gå ned fra en 40-timers indkomst til en 35-timers. Derfor må der efter min mening være tale om fuld lønkomensation til den største del af lønmodtagerne. Hvis forkortelsen af arbejdstiden gennemføres på en hurtig og fornuftig måde, så mener jeg vi kan fordele arbejdet på en anden måde, så 150-200.000 kan komme i arbejde. Kompensationsmæssigt kan det måske kombineres med en skattereform, der giver virkelige lettelser for de lavtlønnede så hele kompensationen ikke kommer til at hvile på produktionen i ordets bredeste forstand.

Investeringsmæssigt må samfundet sikre sig, at investeringerne ledes derhen hvor det ud fra et samfunds- og beskæftigelsesmæssigt synspunkt bedst kan betale sig. Det vil altså være det modsatte af, hvad vi ser i dag, hvor virksomhederne investerer der, hvor de kan tjene mest. Og det kan vi dårligt

bebrejde dem, når de har mulighederne for det. Der er udstedt for mange milliarder statsobligationer, og af disse er ca. 20 % opkøbt af firmaer, som ellers giver sig af med at producere og som altså har undladt at investere i nye arbejdspladser og produktion for de penge.

Spørgsmålet om økonomisk demokrati mener jeg er vigtigt og nødvendigt, fordi det kan give lønmodtagerne - gennem deres egne fonde - en mulighed for at dirigere investeringer derhen, hvor de synes det er rigtigt, uanset om statsmagten synes det. Desværre kan vi jo godt forestille os, at selv om der for en tid kommer et progressivt flertal og en progressiv regering, så kan denne tilstand forsvinde igen. Hvis man "i gode tider" har lagt store beføjelser over til samfundet mht. styring af investeringerne, så kan det være vældig praktisk for lønarbejderne at have en mulighed for selv direkte at påvirke dem.

Er SF villig til at sluge nogle kameler for at få sat gang i arbejdstidsnedsættelsen? - Der har bl.a. været talt om, at en øget mulighed for deltidsarbejde kunne være en måde at komme i gang på.

- Selvfølgelig er vi villige til at sluge kameler, men der er forskel på kameler. Der er nogen kameler, man ikke rigtig kan se nytten af at sluge. Og hvorfor så gøre det? Udvidet adgang til deltidsarbejde er netop en af de kameler, jeg ikke kan se nytten af at sluge. Jeg mener at en udvidet adgang til deltidsarbejde for det første vil formindske interessen for- og dermed også viljen til - at kæmpe for en virkelig nedsættelse af arbejdstiden. En 6-timers arbejdsdag er faktisk vores svar på en udvidet adgang til deltidsarbejde. For det andet mener jeg, at en udvidet adgang til deltidsarbejde meget vel kan betyde, at de fleste arbejdsgivere vil gå hen og foretrække kun deltidsarbejde. De, der økonomisk ikke kan leve uden fuldtidsarbejde, fordi de har børn osv., vil så få svært ved at få det. Og denne tendens har vi allerede inden for Børne- og Ungdomspædagogernes Landsforbunds område. Du skal for det første være heldig, hvis du kan få et job, men du skal være ekstremt heldig for at få et fuldtidsjob. Ni tiendedele af de job, der bliver opslået ledige, er 20-, 25- eller 30-timers job. Denne tendens kunne man frygte ville sprede sig til hele det øvrige arbejdsmarked, hvis man først virkelig lukkede op for deltidsarbejde.

Et godt fremtidssamfund

I et godt fremtidssamfund synes jeg, at alt arbejde bør være fleksibelt i den forstand, at nogle mennesker har lyst til at arbejde 3 timer i døgnet, og andre omkommer, hvis de ikke arbejder 10 timer i døgnet. I et virkelig godt samfund, hvor der ikke er blandet private kapitalinteresser ind i det, og hvor

der ikke eksisterer udbytningsforhold, der kan man gøre den slags ting. Men under vore forhold vil det omgående blive misbrugt.

Du sagde "et godt fremtidssamfund". Når vi læser SF's principprogram, er der meget store sammenfald med det, som vi inden for Midteroprøret har opstillet som mål. Hvordan kommer vi i den rigtige retning? Det må være svært for jer, der arbejder på Christiansborg, at bevare optimismen -

- Og for jer, der arbejder udenfor -

Ja, men hvad gør vi her og nu? Hvordan styrer vi i den rigtige retning?

- Jeg mener, det er meget nødvendigt at holde sig til de tre principper, jeg gennemgik til at begynde med. Hele spørgsmålet om solidariteten, som vi må fastholde som grundlæggende princip for vores politiske betragtninger. Spørgsmålet om en social omfordelingsholdning til samfundet - til fordel for den dårligste halvdel af befolkningen. Og endelig, for det tredje, det rent praktiske politiske arbejde, som må gøres, og hvor jeg appellerer til de radikale og deres fortid, deres tilknytning til Midteroprøret. Privatiseringsbestrebelse er i hvert fald noget, der peger i den modsatte retning af den model, der blev opstillet i "Oprør fra Midten".

Fællesnævneren må være en styrkelse både ideologisk og af de kræfter - politiske, faglige, græsrodskræfter - som går ind for det solidariske princip. Det vil sige, at vi gennem debatterne, der føres i aviser, radio og TV, må forklare folk, at det solidariske princip til syvende og sidst er det mest holdbare for almindelige mennesker. Der mener jeg nok, at man må være villige til at sluge en kamel og sende en hellig ko på græs for at etablere et samarbejde om at fastholde det grundlæggende solidaritets-synspunkt under de nuværende vilkår - og styrke det med henblik på fremtiden.

Til gengæld mener jeg virkelig, at hvis disse kræfter vil prøve at arbejde sammen, så kan der skabes et troværdigt alternativ til det vi oplever i dag. Og kræfterne jeg tænker på er Socialdemokratiet, VS, SF, for nu at tage de politiske partier; det kan gælde en del af Det radikale Venstre; det gælder græsrodsbevægelser som OOA, miljøbevægelser, fredsbevægelser; det gælder fagbevægelsen, hvor der naturligvis er store forskelle - men skal vi så sige den bedste del af fagbevægelsen, og det er ikke den mindste. - Hvis de virkelig vil prøve at arbejde sammen, mener jeg der kan skabes et troværdigt alternativ til det vi oplever i øjeblikket - og så troværdigt, at det også kan mobilisere folk til at vende sig imod den udvikling, som er igang i dag.

